

SORUNSUZ VE AMACA UYGUN AR-GE VE YENİLİK PROJELERİ YÖNETİMİ İÇİN DİKKAT EDİLECEK KRİTİK UNSURLAR

Prof.Dr.Atila Bağrıaçık
Ar-Ge Hibe Fonları Uygulayıcısı, YMM
abdanmer@gmail.com

GİRİŞ

Sanayici ve yazılımcı kuruluşlarımızın, mevcut ürettiği ürün ve yazılım programlarında önemli teknik iyileştirmeler yapmak, pazar ihtiyacına uygun yeni ürün ve programlar üretmek, mevcut üretim sürecini önemli derecede iyileştirmek ve yeni üretim yöntemlerinin uygulanmasını sağlamak yani üründe ve süreçte yenilik yapmak, büyük önem taşımaktadır. Bu yenilik süreçlerini tasarlayıp uygulamaya sokmak birçok risk içermektedir. Bu riskleri azaltarak firmaları motive etmek ve rekabet güçlerini geliştirmek için ulusal düzeyde TÜBİTAK, uluslararası düzeyde Avrupa Birliği, risklerin paylaşılması amacıyla geri ödemesiz hibeler vermektedir.

HİBELERDEN ÖRNEKLER

Örneğin TÜBİTAK Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) için ilk iki 400.000 TL.'yi geçmeyen proje maliyetlerinin maksimum % 75'ni geri ödemesiz hibe olarak vermekte, üçüncü projeden sonra ise bu oran % 50-60'a düşmektedir. Büyük kuruluşların verdiği tüm Ar-Ge projeleri için bu hibe oranı ek desteklerle birlikte maksimum %60'dır.

Avrupa Birliği'nde 7. Çerçeve programı adı altında, Türk firmaların da katılacağı ortak Ar-Ge projeleri oluşturulması için 2007-2013 yılları arasında 53 milyar Euro fon ayrılmış ve bunun 4,5 milyar Euro 'luk kısmının 2011 yılında kullanılması için Temmuz 2010 yılında çağrılar yayınlanmıştır. Türkiye 7. Çerçeve de yer alan Ar-Ge havuzuna 700 milyon Euro katkıda bulunmasına karşın, verdiği projelerin azlığı ve eksiklikleri nedeniyle katkısının çok azından yararlanabilmektedir. TÜBİTAK projelerinde Ar-Ge kültürü kazanarak Avrupa Birliği projelerine katılmak hepimiz için milli bir görev olarak görülmelidir. Avrupa Birliği'ni 27 ülke olarak görmeyip, tüm Dünya Ülkeleri ile Ar-Ge anlaşmaları yaptığı için Türk firmalarının Dünyaya açılmasının yolu Avrupa Birliği projelerine katılmaktan geçmektedir.

Ar-Ge Projelerine geri ödemesiz hibe desteklerinin yanı sıra 2008 yılında yürürlüğe giren 5746 sayılı Ar-Ge Kanunu ile de TÜBİTAK ve Avrupa Birliği'nden onaylanan projelere bedeli kadar Geçici Vergi ve Kurumlar Vergisi matrahından %100 Ar-Ge indirimini uygulanmakta; projede görev alan personelin çalıştığı süreye isabet eden SGK işveren payının yarısı istisnaya tabi tutulmakta ve ödediği Gelir Vergisinin % 80'i muaf tutularak terkin edilmektedir. Ayrıca 4458 sayılı gümrük Vergisi Kanununda yapılan düzenlemelerle TÜBİTAK tarafından desteklenen ve yürütülen projeler kapsamında ithal edilen malzeme ve alet/teçhizatla gümrük vergisi muafiyeti uygulanmaktadır.

TÜBİTAK PROJELERİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN ÖNEMLİ PARAMETRELER

TÜBİTAK proje önerisi hazırlanırken proje yönetiminin teknik ve mali yönleri bir bütün olarak ele alındığında, aşağıdaki hususların önem taşıdığı yaşadığımız deneyimlerle teyit edilmektedir.

1) Ar-Ge proje çıktısını elde eden kuruluş, söz konusu çıktıyı, bir kamu kurumuna, örneğin belediyelere satmayı planlıyor ise, proje sonuçlanıncaya kadar proje çıktıları ile ilgili olarak söz konusu kamu kurum ile anlaşma yapmaması TÜBİTAK tarafından sağlanan desteğin devamı açısından önemlidir. Aksi takdirde TÜBİTAK tarafından projeye verilen destek kararı iptal edilebilir. Ama firma bünyesinde kullanılacak bir süreç iyileştirme çıktısı ise, herhangi bir sorun oluşturmamaktadır. Ayrıca, KOSGEB gibi kamu kurumlarından sağlanan nitelikli eleman ve alet-teçhizat hibe desteklerinin, TÜBİTAK Ar-Ge projelerinde yer almamasına büyük dikkat gösterilmelidir. Burada kural; aynı maliyet kalemi için iki ayrı kurumdan hibe şeklinde destekten yararlanmamaktır. Yararlanılması durumunda, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından alınan desteğin, TÜBİTAK'tan alındından düşüleceği unutulmamalıdır.

2) Proje önerisinde bulunan kuruluşun, örneğin 2010 yılı Mali bilgileri bellidir. Bu durumda kuruluşun, KOBİ olup olmadığına dair iki konuya dikkat edilmelidir. Bunlar;

- Çalışan işçi sayısı 250'den aşağı olacak,
- Net satış toplamı 25.000.000,00.-TL.'nin altında olacak veya ayrıca bilanço aktif toplamına da bakılacak o da 25.000.000,00.-TL.'nin altında olacak.

Diyelim ki proje önerisinde bulunan kuruluşun, 2010 yılında işçi sayısı ve net satış hâsılatı limitlerin altında ancak aktif toplamı diyelim ki 27.000.000,00.-TL olsun. Bu durumda 2009 yılı verilerine bakılarak orada da 25.000.000,00.-TL. üstünde ise 2 yıl üst üste limiti geçtiği için kuruluş KOBİ vasfını kaybeder. Proje başvurusu yaptığı tarihte KOBİ tanımına uyduğu halde, desteklenme sürecinde bu vasfını yitiren kuruluşların projeleri desteklenmeye devam edilir. Bu durum 1507 kodlu TÜBİTAK KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı için geçerli bir kriterdir.

Kuruluşun bilançosunda ki Tekdüzen Hesap Planında 242 ve 245 hesaplarında ortaklık ya da bağlı şirket şeklinde iştirakleri olup olmadıkları kontrol edilmelidir. Buralarda ortak olunan şirket varsa ortak olunan şirketlere şirketlerin hazırun cetvellerine bakarak ortaklar listesinde yüzde oranlarını görüp hesaplamaları yapılarak şirket değerlerini birleştirip limitleri kontrol etmek gerekiyor. Eğer şirket ortakları arasında başka şirketler de varsa bu şirketin bize ortaklığına bakılmalı. Başka şirket bize %49 ve altında ortak ise, yine oranlarla çarparak konsolide etmek gerekir. Başka şirketlerin bizim şirkete %50 ve üzeri ortaklığında ise bizim şirket bağlı şirket olup, denetimi başka şirkete ait olduğundan bağımsızlığını yitiriyor, KOBİ vasfını kaybediyor. Bu durumda %75 hibe oranlı 1507 kodlu KOBİ Ar-Ge projesi yerine, %50-60 hibe oranlı 1501 kodlu Sanayi Ar-Ge projelerine başvurmak gerekir.

3) 1501 kodlu Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı kapsamında, proje önerisinde bulunacak firmaların, söz konusu Ar-Ge projelerini TÜBİTAK'a gönderildiği tarihte, projenin AGY100 Dönemsel ve Toplam Tahmini Maliyet Formu'nda (M030) belirtilen toplam proje bütçesinin ortalama yıllık tutarının aşağıdaki şartlardan birisini sağlaması gerekir:

- a) Kuruluşun ön kayıt tarihinin bulunduğu yıldan bir önceki hesap dönemindeki ya da önkayıt tarihinden önceki en son ara hesap dönemindeki net satışları tutarının iki katını geçmemesi,
- b) Son üç yılın net satışları ortalamasının iki katını geçmemesi,
- c) Kuruluşun bir önceki hesap dönemi ya da en son ara hesap dönemine ait bilançosundaki ödenmiş sermaye tutarının üç (3) katını geçmemesi,
- d) (a), (b) ve (c) bentlerindeki koşulların sağlanamaması durumunda, proje bütçesinin ortalama yıllık tutarının 250.000.-TL'yi geçmemesi gerekir.

4) 1501 kodlu Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı kapsamında, Ar-Ge projelerinin başvurusunda, ön kayıt tarihinden bir önceki hesap dönemine ilişkin bilançosu ya da ön kayıt tarihinden önceki en son ara hesap dönemine ilişkin bilançosunda aşağıda belirtilen kriterlerin karşılanamaması durumunda proje başvuruları kabul edilmez;

- a) Belli sürelerle nakit akışını sağlayabilmesi için gerekli likiditeye ve kısa dönem (bir yıl) içinde borç ödeme gücüne sahip olup olmadığını gösteren cari oranın (Dönen Varlıklar-Ortaklardan Alacaklar / Kısa Vadeli Borçlar) 0,25'den büyük olması (hesaplama yapılırken, yıllara yaygın inşaat maliyetleri, dönen varlıklardan ve hakkeş geliri kısa vadeli borçlardan düşülecektir),
- b) Kısa Vadeli Banka Borçları/Öz Kaynak oranının sıfır veya sıfırdan büyük ve 2,50'den küçük olması, gerekir.

5) 1501 kodlu Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı kapsamında, Ar-Ge proje başvurusunun yapıldığı yıldan önceki takvim yılının başlangıcına kadar "kuruluş tescilli" yapılmış olan kuruluşların yukarıdaki 3. ve 4. maddelerde belirtilen kriterleri sağlayamaması halinde, Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenecek ilk projesi için, başvuru aşamasında toplam proje bütçesi, 400.000.-TL'yi ya da kuruluşun bir önceki hesap dönemi ya da en son ara hesap dönemine ait bilançosundaki ödenmiş sermaye tutarının üç (3) katını geçen proje başvurusunda bulunabilir. Bu iki kriterin uygulanmasında, büyük olan değer esas alınır.

- Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı kapsamında ilk projesi bu şekilde desteklenen kuruluşun, ikinci proje başvurusunda, yukarıdaki 3. ve 4. maddelerde belirtilen kriterler aranır.

6) Şirket ortaklarının %100 ünü sorgulayarak ortaklar, projede yer alıyorlar ise, bu kişilere ödencek ücret ile ilgili mutlaka "anonim şirket" lerde "genel kurul kararı" "limited şirket" lerde "ortaklar kurulu kararı" aldıkları noter tasdiki yaptırılması gerekiyor. Söz konusu tarihlerin alındığı tarihi izleyen ay başından itibaren ilgili ücretler destek kapsamına alınır.

7) Daha Ar-Ge proje önerisi hazırlarken mevzuata göre avans ödemelerinin ve proje başlangıç tarihinden önceki stokların proje süresince sarflarının kabul edilmesi sebebiyle, ödemeler konusu cari hesap usulü çalışankuruluşlar için büyük önem taşımaktadır. Proje kapsamında mal ve hizmet alımı cari hesaplarla yapıyor ise, Yeminli Mali Müşavirlik Proje Harcamaları Değerlendirme ve Tasdik Raporu'na (AGY500) kadar o satıcıya ait Ar-Ge faturası kesildikten sonraki toplam cari borcun ödenmesi gerekmektedir. Cari hesap ilişkisinden kurtulmak için diğer alternatifli yol; bankadan havale ve EFT ödemelerinde açıklama kısmına fatura tarih ve numarası yazılarak fatura bedelinin birebir ödenmesi gerekiyor. (Ne eksik ne fazla). Çek ile ödeme yapılıyorsa Çek bordrosuna mutlaka açıklayıcı bilgi olarak fatura tarih ve numarası yazılarak ve fatura bedelinin birebir çekte yazılması gerekiyor ve AGY500 raporu yazılıncaya kadar çek bedelinin firma hesabından ödendiğinin

ispatı gerekiyor. Mal ve hizmet alımlarında hiç bir şekilde nakit ödeme yapılmaması tavsiye olunur.

8) Müşteri çekleri ile firmaların mal ve hizmet bedelini ödemesi halinde eğer çek firmanın birebir ilişkide olduğu müşteriden alınmış ise AGY500 raporu yazıldığı tarihe kadar çek bedelinin ilgili firma hesabından ödendiğinin ispatı gerekmektedir. Eğer müşteri bize kendi müşterisinin çekini vermiş ise bu takdirde vadesi AGY500 raporu yazılıncaya kadar gelmek üzere bu kez mal ve hizmet aldığımız satıcıdan AGY500 raporu tarihine kadar borcu yoktur yazısı almamız gerekiyor.

9) Ar-Ge proje giderlerinin kayıtları, genel üretim maliyeti içerisinde değil, ayrı alt kırılımlarla Ar-Ge muhasebesi kayıtlarında gösterilmelidir.

SONUÇ

Ulusal ve uluslararası Ar-Ge kurumlarına, Ar-Ge projeleri vermek, sanayici ve yazılım kuruluşlarımız için büyük önem taşımaktadır. Bu tür projelere başvururken, projenin sadece teknik yönünü değil, yukarıda da anlattığımız finansal ve muhasebe yönlerini de bir bütün olarak analiz etmemiz gerekir. Böyle bir bütünlük sağlanmadığı takdirde hem öngörülen hibe tutarının çok altında hibe alınır iken hem de sonraki denetimlerde önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Avrupa Birliğinin Ar-Ge projelerine katılmanın yol ve avantajları ile dikkat edilmesi gereken parametrelerine ilişkin deneyimlerimizi, bir sonraki yazıda sunacağız.